विधायमानः कूपः समुदितैः पुरुषैरेकः खन्यते न प्रतिपुरुषं कूपभेदः एवमिहापि · नात्र यागमुद्दिश्य फलं विधीयते स्वर्गेण यागं कुर्यादित्येव किं तर्हि फलमुद्दिश्य यागो विधीयते स्वर्गं यागेन कुर्यादिति · तस्मात्फलोद्देशेन विधीयमानानां विवक्षितं साहित्यमिति सिद्धं संहत्यकारित्वम् । एवं सिद्धे संहत्यकारित्वे प्रस्तुतो विचारः किमेषां पृथक्पृथगङ्गानुष्ठानम् उत तत्त्वेणेति · तत्र प्रतिप्रधानं पृथक्पृथगनुष्ठानं प्राप्नोति यतः प्रधानानि बहूनि अङ्गवत्ता च प्रत्येकं सम्पाद्या न च पृथक्पृथगनुष्ठानं विना प्रत्येकमङ्गवत्ता सम्पद्यते · यतः षडप्याग्नेयादिभावनाः साध्यसाधनांशयुक्ता [१] उत्पत्तिप्रयोगवाक्याभ्यामवगताः परस्परानपेक्षा एव कथमितीत्थम्भावं [२] भेदेनैवापेक्षन्ते · तद्वशाच्च संनिधिसमाम्नातान्यङ्गानि प्रत्येकमेव तासु विनियुज्यन्ते [३] विनियोगानुसारेण चानुष्ठानम् · तस्मादेकैकं स्वाङ्गयुक्तं कर्तव्यमित्येकं साङ्गं कृत्वापरमपि तथैव कर्तव्यम् · तस्मात्प्रतिप्रधानं पृथगेवानुष्ठानं कार्यमिति प्राप्तऽआह ·

कर्मणां युगपद्भावस्तत्त्वम् ॥१॥ यत्र प्रधानकर्मणां युगपद्भावः सहप्रयोगः तत्राराडुपकारकाणामङ्गानां तत्त्वं सकृदनुष्ठानं भवति न प्रतिप्रधानं पृथक्पृथक् · यद्धि सकृत्कृतं बहूनामुपकरोति तत्तत्त्वमित्युच्यते यथा बहूनां मध्ये कृतः प्रदीपः । कुतस्तत्त्वमिति हेत्वाकाङ्क्षायां त्रीन्हेतूनाह ·

शक्यपुरुषार्थकृतत्वैकार्थसमवायश्रुतिभ्यः ॥२॥ प्रधानकर्मणां सह प्रयोगे सति यदङ्गानां सकृदनुष्ठानमुक्तम् तत्कुतः · शक्यत्वात् · सकृदप्यनुष्ठितैराराडुपकारकैरङ्गैर्बहूनामपि प्रधानानामुपकारस्य कर्तुं शक्यत्वात् · शक्नुवन्ति ह्याराडुपकारकाणि बहूनामुपकर्तुम् अगृह्यमाणविशेषत्वात् प्रदीपवत् यथा एक एव प्रदीपो बहूनां मध्ये कृतः सन्सर्वेषामुपकरोति एवमेतान्यपीति · यद्यप्यङ्गानां प्रत्येकमेव विनियोगस्तथापि विधानवदनुष्ठानं सकृदेवोपकारकं भवति · यथैव हि षट्सु भावनासु लिङ्पदेनैव [४] कथम्भावमपेक्षमाणास्वपि सकृदाम्नाता एवाङ्गविधयः [५] षण्णामपि प्रत्येकमङ्गानि समर्पयन्ति सत्यपि च कस्यचित्प्रधानो-

---

१) ? °धनसंयुक्ता Çâstradîp. at Jaim. ११. १. १. २) °भाव २. ३) वियुज्यन्ते २.
४) ? षड्गु भावतासु लि° २. षड्गू भावतासूभेलि° २. ५) °विषयः २.